

БІБЛІОСВІТ

ІНФОРМАЦІЙНИЙ ВІСНИК

1 (61) 2017

КИЇВ 2017

ББК 78.347. 242(4Укр)
Б 59

Бібліосвіт: інформ. вісн. – Вип. 1 (61) 2017 / [редкол. : Г. Саприкін (голова редкол.), Т. Сопова (відп. ред.), Н. Гуцул, С. Чачко Т. Якушко] ; Держ. б-ка України для юнацтва. – К. : [б. в.], 2017. – 98 с.

У цьому випуску вміщено матеріали про діяльність бібліотек для юнацтва, молоді з патріотичного виховання, краєзнавства; бібліографічну роботу; соціологічні дослідження; взаємодію книгозбірень зі ЗМІ. Висловлюються подяки керівникам, які чимало зробили для покращення функціонування мережі юнацьких бібліотек. Редакція продовжує публікувати хроніку подій у бібліотеках для юнацтва, молоді.

З електронною версією вісника «Бібліосвіт» можна ознайомитися на сайті ДБУ для юнацтва за адресою: http://www.4uth.gov.ua/library_science/bibliosvit/index.htm.

Редакційна колегія: Г. Саприкін (голова редкол.), Т. Сопова (відп. ред.), Н. Гуцул, С. Чачко Т. Якушко,

Редактори: С. Чачко, В. Кучерява, Н. Лінкевич

© Державна бібліотека України для юнацтва, 2017

ЗМІСТ

ЮВІЛЕЇ

Шановні колеги!	5
-----------------	---

ПОДЯКА КЕРІВНИКОВІ

Ярослав Степанович Коцур	6
С. Кравченко	
Усе життя з молоддю	8

НОРМАТИВНІ ДОКУМЕНТИ

Програма діяльності бібліотек України для юнацтва, молоді з патріотичного виховання на (2016-2020 рр.)	12
--	----

БІБЛІОГРАФІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ

В. Вовк	
Електронні бібліографічні посібники на сайтах обласних бібліотек для юнацтва, молоді	19

ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ

Н. Хлинова	
Формування національної свідомості особистості засобами бібліотечної роботи	28
Н. Боговін	
Великий тато України	39

КРАЄЗНАВСТВО

О. Матвійчук	
Бібліотечне краєзнавство – важливий напрям патріотичного виховання учнів	42

У КОНТЕКСТІ ПОДІЙ

Л. Рабаданова, О. Дубик	
Атрибути національної ідентичності України	54

БІБЛІОТЕЧНЕ КРАЄЗНАВСТВО – ВАЖЛИВИЙ НАПРЯМ ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ УЧНІВ

Оксана Матвійчук,

доцент

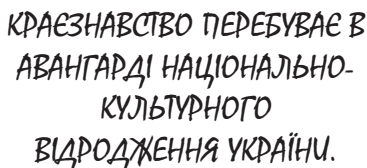
Київського університету ім. Б. Грінченка,

канд. пед. наук

Ми з тих ясних зір, ми з тих чистих вод,
ми одна душа, ми один народ.

Г. Лютий

Краєзнавча робота бібліотек – один із найважливіших та найцікавіших напрямів їх діяльності, метою якого є вивчення і популяризація інформації про рідний край. Термін

КРАЄЗНАВСТВО ПЕРЕБУВАЄ В
АВАНГАРДІ НАЦІОНАЛЬНО-
КУЛЬТУРНОГО
ВІДРОДЖЕННЯ УКРАЇНИ.

«краєзнавство» має два корені: «край» та «знаю». Краєзнавство зараз перебуває в авангарді національно-культурного відродження України, є однією із заповорок зміцнення її державності, оскільки дозволяє більш глибоко пізнати свою батьківщину, історію, відкривати на своїй землі скарбниці та чудеса світового рівня.

Бібліотечне краєзнавство сприяє соціальному, економічному, культурному розвитку краю: охороні й раціональному використанню його природних багатств і культурної спадщини, всебічному їх вивченню і науковому дослідженню, вихованню поваги до малої батьківщини, розвитку творчих здібностей особистості на основі місцевих традицій та творчості професійних митців [1; 2; 3; 4; 5].

Пріоритет у роботі шкільних, дитячих та юнацьких бібліотек – популяризувати літературу, яка висвітлює сторінки історії рідного краю, його етнічні, мовні, культурні традиції, творчість, його талановитих людей, допомагати учням у кращому пізнанні старожитностей регіону і, таким чином, сприяти патріотичному вихованню дітей та молоді. Майже всі бібліотеки м. Києва активно долучаються до накопичення та популяризації інформаційно-бібліографічних ресурсів краєзнавчої тематики, до організації відповідного довідково-бібліографічного апарату (каталогів, картотек).

Краєзнавча картотека складається з трьох основних частин: систематичної; персоналій – документи про видатних осіб (громадських діячів, письменників, митців), чиє життя та діяльність пов'язані з краєм, згруповані за алфавітом прізвищ; топографічної – документи про окремі населені пункти, географічні території, об'єкти, розташовані в алфавітному порядку їх назв. Систематична картотека, як правило, містить наступні розділи: край у цілому; природа і природні ресурси краю; екологія краю; історія краю; етнографія краю; економічний розвиток краю; сільське господарство; освіта; дитячі та молодіжні організації і рухи в краї, їх акції; діти та молодь-переможці конкурсів, олімпіад, лауреати та дипломанти фестивалів; фізична культура і спорт; суспільно-політичне життя краю; культурне життя краю; дитячі та

юнацькі бібліотеки; мистецтво; край у творах мистецтва; літературне життя краю; край у художній літературі; місцеві письменники, їх твори і література про них; дитяча та юнацька література краю.

Бібліотекарі, як правило, виділяють краєзнавчі документи з загального фонду в окремий, створюючи краєзнавчий куточок, у якому регулярно організовують бібліотечні виставки (карта міста, району, вулиці та інші фактографічні й ілюстративні матеріали, альбоми, папки, теки з газетними публікаціями; довідкові та бібліографічні видання). Фахівці, працюючи з читачами, використовують тематичні папки, своєрідні бази даних з історії, економіки, культури, екології краю, представлені вирізками краєзнавчої тематики з газет і журналів, спогадами місцевих жителів, літописами рідної землі, альбомами про рідний край тощо.

Знайомству з історією рідного краю, його культурою допомагають різні форми роботи: краєзнавчі лекторії «Київ – столиця України», «Абетка мого міста»; краєзнавчі години «Люблю своє місто Київ»; бібліотечні виставки, присвячені окремій персоналії або в цілому краєзнавчому портрету регіону, міста «Глянь, який чудовий мій рідний край, моя Україна», подіям та постатям із календаря пам'ятних дат; диспути; уроки історичної пам'яті «Пам'ятаймо нашу історію», «Хто ми, звідки родом?»; уроки народознавства «Пам'ятаємо свій родовід», уроки мужності; історичні подорожі «Мій край, мій народ, його минуле»; усні історико-краєзнавчі журнали «Їх імена в назвах вулиць міста Києва»; калейдоскопи: «Особистості в історії, історія в особистостях», «Літературна подорож в історію», «Географія українського письменства», «Я твій, я твій, коханий рідний краю, в щасливий час і в лютий час біди, і ні на що тебе не проміняю. Ти у мені, як я в тобі, завжди»; зустрічі з ветеранами, із славетними земляками; вечори вшанування, вечори пам'яті

«Привітаймо визволителів нашого краю»; тижні та місячники популяризації краєзнавчої книги; краєзнавчі та історико-краєзнавчі читання; історико-етнографічні ігри; краєзнавчі вікторини; зустрічі з дослідниками історії та культури краю, літературознавцями, письменниками «Нам є ким пишатися»; краєзнавчі літературні експедиції «Мій край у всьому неповторний» або «Це та земля, де нам судилось жити»; родинні свята; краєзнавчі фотоконкурси «Вулиці нашого міста», «Вулицями стародавнього Києва»; створення бібліографічних списків літератури «Народжені в Україні та в м. Києві»; літературно-мистецькі форми; вікторини; поетичні години; конкурси; ігрові програми; вечори, поезії; конкурси віршів про рідний край «Я виріс тут, і край мені цей дорогий», мистецькі години «Майстри пензля м. Києва» [6]. Під час проведення цих заходів бібліотекарі часто використовують документи, спогади, кіно- і фотоматеріали, звукозаписи, художні твори, які допомагають створити відповідну емоційну атмосферу.

Одним із цікавих напрямів краєзнавчої роботи є проведення спільно з учнями генеалогічних досліджень «Дерево мого роду», збирання спогадів їх родичів, пошук документів із родинних архівів (Додаток 1). У шкільних бібліотеках м. Києва практикується також підготовка «Хрестоматії з історії міста», у якій вміщується систематизована добірка газетних вирізок, ксерокопій або бібліографічних посилань на певні теми, малюнків та апікацій «Київ та кияни очима дітей». Активно співпрацюють дитячі, шкільні та юнацькі бібліотеки з музеями, архівами, бібліотеками Києва. Проводяться цікаві онлайн-дискусії, створюються групи у соцмережах, присвячені обговоренню історії краю; картотеки, банки даних із краєзнавства, застосовується усне інформування про історію міста, краю модераторами якого є бібліотекарі.

На курсах підвищення кваліфікації, шкільні бібліотекарі як випускні роботи представляють власні дослідження діяльності бібліотек, у яких вони працюють. Змістовним ядром цього напрямку є вивчення історії бібліотек та бібліотечної справи в цілому у рідному краї, місті та кожній конкретній школі.

Спільними зусиллями бібліотекарів і читацького активу готуються цікаві статті, повідомлення у районні газети, збірники матеріалів (Додаток 2).

Особливе місце займають заходи, присвячені подвигу Небесної Сотні під час Революції гідності, до яких долучаються педагогічні працівники та учні.

Отже, патріотичне, національне виховання займає провідне місце в навчально-виховному процесі та роботі бібліотек. Вихованню патріотичних почуттів, любові до рідної землі, збагаченню духовного світу школярів допомагає використання краєзнавчого матеріалу. З огляду на це, зростає роль краєзнавства, зокрема його культурно-мистецьких, літературних напрямів. Бібліотеки формують особистість на ґрунті історії, культури, традицій народу. Власне краєзнавча діяльність дозволяє зробити бібліотеку унікальною, особливою.

Список використаної літератури:

1. Бібліотечне краєзнавство у культурному просторі України: текст : зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. конф. 20 листоп. 2013 / Національна історична бібліотека України, за ред. О. П. Реєнта. – К., 2014. – 22 с.

2. Бібліотечне краєзнавство в системі соціальної інтеграції молоді : огляд краєзн. діяльн. б-к / уклад. С. Воробель. – Тернопіль, 2015. – 21 с. <http://issuu.com/ternopil youthlib/docs/lib-kraeznavstvo.docx>

3. Краєзнавча робота в бібліотеках України : інформ. бюл. Вип. 2 / Нац. істор. б-ка України ; підгот. В. П. Кисельова. – К., 2011.

4. Краєзнавча діяльність бібліотек : метод. посіб. / Держ. іст. б-ка України ; підгот. : В. П. Кисельова та ін. ; наук. ред. Н. М. Кушнарєнко. – К. : ТОВ «ЛК і Мейкер» : ТОВ «Ніка-Принт», 2002. – 208 с.

5. Кушнарєнко Н. М. Бібліотечне краєзнавство : підручник / Н. М. Кушнарєнко. – К. : Знання, 2007. – С. 243-323.

6. Шкільна бібліотека в навчально-виховному процесі : зб. ст. з досвіду роботи бібліотекарів ЗНЗ м. Києва / уклад. О. Є. Матвійчук ; кер. проекту Ф. Л. Левітас. – К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2012. – 156 с.

Додаток 1

Генеалогічне дослідження «Дерево мого роду»

I. Створення і презентація свого родоводу

Уміти розповісти про свою сім'ю, намалювати «родинне дерево».

II. Дослідницька робота з вивчення історії своєї сім'ї

Виготовити мініальбом або мінілітопис «Історія мого роду («прізвища»), «Я і мої родичі», «Історія моєї родини в історії мого міста (села)» та ін.

Родовід – походження, послідовність, історія поколінь певного роду.

Вислів «вести рід» означає бути нащадком кого-небудь, походити від когось.

1. Історична наука, що вивчає історію родів або родословну окремої людини, називається генеалогією. Найчастіше інформація про родовід оформляється у вигляді родинного дерева. Рід – це

дійсно дерево, він має коріння – покоління минулого, стовбур – сьогодення і гілочки – наступні покоління.

Спілкуючись з іншими людьми завжди цікаво дізнаватись про їх інтереси, захоплення, місце й умови проживання, місце походження роду. А що можеш розповісти про себе своїм новим знайомим, друзям ти? Хто твої предки, яке минуле вашої родини, як у майбутньому уникнути помилок минулого і правильно вибудувати своє життя? Відповіді на ці питання ти зможеш дізнаватись заповнюючи книгу свого роду. Кожен з нас має дати світові найкраще з того, що вклав у нього весь рід.

І засміялась провесинь: пора!

За Чорним Шляхом за Великим Лугом –

дивлюсь: мій прадід, і пра-пра, пра-пра

Усі ідуть за часом, як за плугом (Л. Костенко).

2. Досліджувати свій родовід можна різними методами: історичним (історичні дані про рід, роки, точні дати, справжні факти, а не легенди); біографічним (збирання інформації про предків, про те, де жили, чим займались, цікавились); інформаційним (бесіда, інтерв'ю, опитування старших поколінь родини, аналіз зібраних даних).

Робота зі створення родоводу складається з декількох етапів:

- бесіди, спілкування з рідними, батьками, старшими сестрами чи братами, бабусями, прабабусями, дідусями, прадідусями, дядьками, тітками, сусідами, іншими родичами та знайомими. Найуважніше потрібно записувати прізвища, імена, по батькові, прізвиська предків;

- запис спогадів старшого покоління у зошит чи альбом, на диктофон, збирання фотографій їх підписів, якщо є, щоденників,

документів, листів, аудіо- та кінозаписів. Складання всіх матеріалів у папку (домашній архів);

- запис власних спогадів про батьків, дитинство;
- оформлення записів у певній послідовності, використання схем, таблиць, доповнення таких матеріалів, за можливістю, своїми ілюстраціями;
- перенесення накопиченої інформації в електронну форму, відсканування фотографій. Збереження такої інформації в певній папці.

3. Існує багато варіантів оформлення родинного дерева.

Можна представити дерево свого роду малюнком на папері. Найчастіше родовідне дерево зображують у вигляді дуба, пальми, куща винограду чи троянди, які цінують за довговічність, красу крони і деревини, плоди і квіти. Символічно всі ці ознаки переносились на представників роду.

Зображають родинне дерево також схематично: у вигляді таблиці, старовинного сувою (скрученого у трубку паперу). Зовсім по-іншому виглядає оформлення родоводу у вигляді кола. Коловий родовід дає можливість бачити головні родові корені: справа – по батьківській лінії, зліва – по материнській.

У минулі часи існувала традиція вишивання дерева родоводу на рушнику. Найчастіше дерево роду зображали п'ятьма гілками. Нижні гілки символізували дальших предків – прадіда, прабабу, які вже померли, тому гілки схилені донизу. Інші три гілки, тягнулися вгору, символізували дідів, батьків та дітей. На цих гілках можна вишивати ягідки, вусики і плоди. Такі вишивки-рушники є оберегами свого роду.

Яскравий зменшений варіант родовідного дерева в рамочці може стати гарним подарунком рідним.

Робота зі створення родинного дерева потребує уважності, відповідальності. Варто уявляти себе при цьому дослідником, на результати праці якого чекають у майбутньому (і це дійсно так). Якщо робота зі створення родовідного дерева Вас зацікавила, її можна продовжити, складаючи книгу історії сім'ї. Найповніше дослідження родоvodu можна представити як книгу роду.

Нижче наводяться зразки тем родознавчих досліджень:

Я – моя історія (яскраві спогади з дитинства, мої подорожі, мрії).

Мої корені. Мої батьки (імена, прізвище, дати народження, рід мами і тата, де жила родина, як звався рід, хто за спеціальністю мама і тато, де працюють). Мої рідні: брати, сестри; дідусі, бабусі; дядьки, тітки, їхні діти.

Родинні фотографії.

Родинний календар (січень-грудень, дати народження).

Про моїх предків (географія проживання моїх родичів в Україні і світі: село, місто; можна зобразити це на карті, зробивши помітки різними кольорами; у майбутньому Ви зможете відвідати місця, з якими пов'язана історія сім'ї, познайомитись із родичами або провідати їх; з якого часу твоя сім'я живе в Києві і на Київщині; правила мого роду: заборони, легенди, бабусині кулінарні рецепти, родинні лікувальні рецепти, характерні риси мого роду, наприклад, кремезні, працюючі; те, що Вас поєднує з коренями: традиції, мова, віра, пісні роду, наші реліквії: картини, прикраси, одяг, предмети домашнього вжитку). Крім дерева родоvodu цікаво було б спробувати створити герб своєї сім'ї, дослідити історію своєї родини в контексті історії міста (села), у якому Ви живете.

Як Ви ставитесь до своєї родини, що можете розповісти про неї?

У 2012 р. потомок Т. Шевченка М. Лисенко видав книгу «Коріння Шевченкового роду». Мета книги – зберегти відомості про пращурів Т. Шевченка, передати ці знання наступним поколінням, наочним прикладом заохотити інших, щоб вони не полінувалися в суєті повсякденних клопотів і справ зберегти пам'ять про своїх предків. Нехай вона буде систематизована і записана на папері, компакт-диску, зафіксована на фото-, відеоплівці чи в цифровому форматі. «Мушу зауважити, що нахил до записування спогадів і цікавість до власного родоводу виявилися досить давно у багатьох моїх родичів Шевченків», – зазначає автор. Ця праця занесена до Книги рекордів України в номінації «Найбільше генеалогічне дерево» (1310 осіб). Книга знайшла читачів в Україні, США, Франції, Німеччині, Японії, Прибалтиці, Австралії.

Досліджуючи родовід, необхідно пам'ятати, що генеалогія простежується за чоловічою лінією (чоловік завжди зберігає своє прізвище, а жінка, одружившись, має право його змінити і взяти прізвище свого чоловіка).

Додаток 2

Матеріали для підготовки статті «Вулиці нашого міста», «Вулицями стародавнього Києва»

Якщо Ви зацікавлені, щоб про Ваше місто, село, вулицю дізнались інші, спробуйте написати замітку в газету або коротке повідомлення для радіо чи телебачення.

Користуйтеся наступною схемою: доберіть тему, яка зацікавить усіх; пам'ятайте, що багато залежить від заголовку; відшукайте потрібну інформацію (у бібліотеці, при спілкуванні з рідними, сусідами); пишіть, звіривши ретельно факти (дати, назви, цифри, прізвища); продумайте послідовність викладу думок (план);

розповідайте не про все потроху, а про найважливіше; дотримуйтесь відповідного стилю і типу мовлення; пишіть грамотно, розбивайте текст на абзацив. Пам'ятайте, що всіх цікавить перевірена правдива інформація, доповнена історичними фактами, легендами.

Орієнтовні запитання:

1. Яку назву має Ваш район, вулиця на якій живете?
2. Звідки походять ці назви, скільки років, століть має район і вулиця?
3. Чи змінювались із часом назва Вашого району, вулиці на якій живете?
4. Як би Ви хотіли назвати цей район, вулицю?
5. Чи є у Вас улюблене місце у Вашому районі, на вулиці (парк, дитяча площадка)?
6. Які пам'ятники, пам'ятні дошки, будинки з цікавою архітектурою розміщені на території, яку Ви досліджуєте?
7. Якби Ви були архітектором, як би Ви спроектували свою вулицю?

Місто, премісто, прамісто моє!

Стійбище людське з асфальту й бетону.

Як там не буде, а все-таки є

той силует у вікні золотому.

Ось я проходжу і ось я пройду,

може й навік, але справа не в тому,

тільки б не танув, як тінь на льоду,

той силует у вікні золотому!

Скільки душа прориває тенет!

З моря і суші додому, додому!

Там, де у мене є той силует,

той силует у вікні золотому (Л. Костенко).

Похвала своїй вулиці

Моя вулиця носить ім'я Лесі Українки – української письменниці, культурної діячки, перекладачки.

Моя любя вулице! У тобі є все: і старовина, і асфальт, і суперсучасність. А скільки красивих і добрих людей живе і працює на цій вулиці.

Кожного ранку я крокую цією вулицею разом з усіма, поспішаючи на навчання чи на спортивну майданчик, у кіно чи на зустріч із друзями. Мені подобаються дерева, посаджені обабіч вулиці, скверик і пам'ятник Лесі Українці. А найважливіше – усміхнені, привітні люди, які поспішають у своїх справах...

Інформація для ознайомлення

У Києві є музей однієї вулиці, який створений для того, щоб розгадувати загадки і розкривати приховані факти з історії Андріївського узвозу – незвичайної і обов'язкової для відвідування вулиці столиці України. Музей однієї вулиці знаходиться в мініатюрній і затишній будівлі, подорож якою можна порівняти з мандрівкою машиною часу. У музеї зібрано безліч старовинних документів, пам'яток, реліквій, незвичайних предметів, кожен із яких несе в собі частинку історії вулиці і її відомих жителів. У процесі вивчення експозиції відвідувачі довідуються про багато легенд і цікавих фактів, пов'язаних з Андріївським узвозом.

